

בס"ד. ש"פ תולדות, מבה"ח כסלו ה'תשכ"ז*

ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה', וצריך להבין, דמזה שנאמר ויברכהו ה' לאחרי וימצא גו' מאה שערים, משמע שויברכהו ה' הוא ענין נוסף על זה שמצא מאה שערים, וצריך ביאור מה שאומר ויברכהו סתם ואינו מפרש במה ברכו. גם צריך להבין, הרי גם זה שמצא מאה שערים (מאה פעמים מכפי ששיערו) הוא לא ע"פ דרכי הטבע אלא ברכת ה', ולאידך, גם הברכה דויברכהו ה' שלאחרי מציאת המאה שערים היא שיצחק נתברך בברכה זו (ויברכהו ה'), ואעפ"כ מציאת המאה שערים מייחס הכתוב ליצחק (וימצא גו' מאה שערים), ובהברכה שנתברך יצחק לאחרי שמצא מאה שערים אומר ויברכהו ה'.

(ב) **ויובן** זה בהקדים מה שממשיך הכתוב: ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, שע"י ויזרע יצחק גו' נעשה הגדלה ביצחק עצמו, ויגדל האיש גו'. דשני הענינים שבפסוק ויזרע יצחק גו', וימצא גו' מאה שערים ויברכהו ה', הם בנוגע להתבואה³, וימצא מאה שערים הוא ריבוי מופלג בהתבואה עצמה, ויברכהו ה' הוא שמכר תבואתו בדמים יקרים⁴. והגם שכל עניני האבות [ובפרט עניני האבות האמורים בתורה] הם ענינים רוחניים⁵, דמזה מובן שבהתבואה דיצחק ה' (גם) ענין רוחני, ושני הענינים דוימצא מאה שערים וויברכהו ה' הם גם בנוגע לענין הרוחני דתבואת יצחק, מ"מ, הם רק בנוגע לענין פרטי (תבואה). ובהפסוק שלאח"ז מוסיף שע"י העבודה דויזרע יצחק גו' נעשה הגדלה גם בכללות ענינו, ויגדל האיש גו'.

ויש לומר הביאור בזה, ע"פ מ"ש הצ"צ במאמרו ד"ה זה⁶, דאיתא במדרש⁷ בא יצחק אף הוא האיר שנאמר⁸ אור זרוע לצדיק וכתוב ויזרע יצחק. היינו שהזריעה שזרע יצחק הוא אור זרוע לצדיק. ובתדב"א⁹ איתא עה"פ ויזרע יצחק אין

(* יצא לאור בקונטרס ראש חודש כסלו — תנש"א, "ליום הבהיר ראש חודש כסלו .. יום א' ר"ח כסלו, שנת ה'תנש"א".

(1) פרשתנו (תולדות) כו, יב.
 (2) פרשתנו שם, יג.
 (3) דכיון שויברכהו ה' הוא באותו הפסוק ובהמשך לויזרע גו' וימצא מאה שערים, מובן, שגם הברכה דויברכהו ה' (אף שלא נתפרש במה ברכו) היא בנוגע להתבואה. וי"ל שזהו היסוד דפירוש הספורנו (נעתק לקמן בפנים) דויברכהו ה' הוא שמכר תבואתו בדמים יקרים.
 (4) ספורנו שם.
 (5) להעיר מתו"ח ויחי קד, ב, דהטעם בפשטות על זה שהאבות היו רועי צאן הוא כי "אין בעסק זה טרדא כלל כו' וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו", אבל "באמת הטעם הוא לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו'".
 (6) נדפס באוה"ת פרשתנו קלט, א ואילך.
 (7) שמו"ר פט"ו, כו (ע"פ גירסת המתנות כהונה שם).
 (8) תהלים צז, יא.
 (9) זוטא פ"א.

זריעה אלא צדקה שנאמר¹⁰ זרעו לכם לצדקה. ומבאר בהמאמר¹¹, דמ"ש בתדב"א שויזרע יצחק הוא צדקה קאי גם על כל המצוות שנק' בשם צדקה, כמ"ש¹² וצדקה תהי' לנו¹³. וגם התורה נק' בשם זריעה, כמ"ש¹⁴ שש שנים תזרע שדך הם שיתא סדרי משנה¹⁵. וזהו שויזרע יצחק הוא אור זרוע לצדיק, שהוא אור התורה והמצוות שזרוע (נתלבש) בדברים הגשמיים שבעוה"ז¹⁶. ועפ"ז יש לבאר מה שע"י העבודה דויזרע נעשה ויגדל האיש (בכללותו), כי ויזרע יצחק הוא עבודה כללית, העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות. ועפ"ז יש לומר, שגם שני הענינים שבפסוק ויזרע יצחק גו' (וימצא מאה שערים, ויברכהו ה') הם ענינים כללים. דכמו שהעבודה דויזרע יצחק היא עבודה כללית (כנ"ל), גם הענינים שנמשכו מלמעלה ע"י עבודה זו הם ענינים כללים.

ג) **והנה** מבואר בכ"מ¹⁷, דזה שתורה ומצוות נקראים בשם זריעה קאי על הירידה תומ"צ להתלבש בדברים גשמיים, שהכוונה בזה היא לצורך עלי', בדוגמת זריעה בארץ שהיא בשביל הצמיחה בריבוי יותר מכמו שהי' בתחלה. וצריך להבין, דע"פ ביאור זה, הלשון זריעה בתומ"צ שייך בנוגע להקב"ה, שהוא הוריד התומ"צ למטה¹⁸, ולא בנוגע לקיום התומ"צ דהאדם. וממ"ש ויזרע יצחק מובן שגם קיום התומ"צ דהאדם היא ירידה לצורך עלי'. ויש לומר הביאור בזה ע"פ מ"ש בהמאמר בסופו¹¹ עוד פירוש באור זרוע לצדיק, דענין הזריעה הוא לזרוע בנפש הבהמית המשכת שכל ומדות של נפש האלקית, שע"י נעשה צמיחה ועלי' בהשכל והמדות דנפש האלקית. דכיון שהשרש דנפש הבהמית הוא למעלה מהשרש דנפש האלקית, דנה"א שרשה בתיקון ונה"ב שרשה בתוהו, לכן, ע"י זריעת השכל ומדות דנפש האלקית בנפש הבהמית נעשה צמיחה (עלי') בנפש האלקית. ולהעיר, דבלקו"ת¹⁹ מבואר שאור זרוע לצדיק קאי על ירידת נפש האלקית להתלבש בנפש הבהמית, ומלשון המאמר לזרוע בנה"ב המשכת שכל ומדות של נה"א, משמע, שהאדם צריך לזרוע השכל ומדות דנה"א בנה"ב.

10 הושע י, יב.

11 שם קלט, ב.

12 ואתחנן ו, כה.

13 תו"א מקץ לח, ג. ד"ה אנכי מגן לך תרע"ח (קה"ת תנש"א) ע' 7 (סה"מ ליקוט ח"ב ע' רמא). ועוד.

— נסמן לעיל ע' רנח הערה 33.

14 בהר כה, ג.

15 אוה"ת שם. וכ"ה גם בלקו"ת בהר מ, ד. שלח מד, רע"א.

16 ראה במדב"ר פי"ז, ה עה"פ אור זרוע לצדיק, "זרע הקב"ה את התורה ואת המצוות כו' ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה". וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים שם (ס"ע שנב).

17 תו"א שמות נג, ד ואילך. ובאוה"ת שמות פו, סע"ב (הגהות לתו"א שם), "ובזה דוקא (בירידת המצוות והתלבשותם בדברים גשמיים) מלוכש עצמיות כח המצוות" — ע"ד הצמיחה (הוספת התבואה) ע"י הזריעה בארץ.

18 ובלשון המדרש שבהערה 16 "זרע הקב"ה את התורה ואת המצוות".

19 האזינו עד, ג (הובא באוה"ת שם קלט, ב).

והענין הוא, דבעבודת הנשמה (גם לאחר ירידתה למטה) ישנם שני אופנים. עבודת הנשמה מצד עצמה, ועבודתה לברר את נה"ב²⁰. וזהו פירוש לזרוע השכל ומדות דנה"א בנה"ב, כי השכל והמדות דנה"א כמו שהם מצד עצמם (גם לאחר ירידת הנשמה למטה) אי אפשר שיהי' על ידם בירור נה"ב, ובכדי שיפעלו בנה"ב הוא ע"י ירידתם והתלבשותם בהשכל והמדות דנה"ב²⁰, זריעה. ויש לומר, שעד"ז הוא בקיום התומ"צ, שבכדי שיהי' חיות בהתומ"צ הוא כשקיום התומ"צ הוא באהבה ויראה²¹, ובכדי שע"י האהוי"ר דהנשמה יהי' חיות במעשה המצוות שע"ז יהיו פרחא לעילא²² הוא ע"י ירידתם והתלבשותם בהעשי' (דהמצוה)²³. וזהו שקיום התומ"צ דהאדם נק' בשם זריעה, וזרע יצחק.

(ד) **והנה** על פי הנ"ל שהעבודה דזרוע יצחק היא זריעת (ירידת והתלבשות) הכחות דנה"א בקיום המצוות ובבירור נה"ב, צריך לומר, שענין וימצא מאה שערים הוא (לא המשכה מלמעלה הבאה ע"י קיום התומ"צ מצ"ע, אלא) העלי' דנפש האלקית שע"י ירידת הכחות שלה במעשה המצוות ובבירור נה"ב, הצמיחה שע"י הזריעה.

והענין הוא, כמבואר בהמאמר²⁴, דמאה שערים הם חמישים שערי בינה שתי פעמים. והענין הוא, דבבינה שתי מדריגות (בכללות). יובל וסטרא דיובלא²⁵. יובל הוא הבינה עצמה, וסטרא דיובלא הוא לא הבינה עצמה ורק מה שנמשך ממנה²⁶. וזהו חמישים שערי בינה שתי פעמים, חמישים שערים שמסטרא דיובלא וחמישים שערים דיובל²⁷ עצמו.

והנה מבואר במק"א²⁸ בפירוש נו"ן שערי בינה, דכמו ששער כפשוטו הוא בסוף החצר שעל ידו יוצאים לחוץ, עד"ז הוא בנוגע לנו"ן שערי בינה, שהם בדרגא תחתונה דבינה, שעל ידם נמשך השכל במדות (דהמשכת השכל במדות הוא יציאה לחוץ מהשכל). ועפ"ז יש לומר, שגם חמישים השערים ביובל עצמו הם במוחין

(20) ראה בארוכה סה"מ ה'תש"י ס"ע 21 ואילך. ובכ"מ.

(21) תניא פ"ד. משא"כ מצוה בלא כוונה* היא כגוף בלא נשמה (תניא פל"ח).

(22) ראה תקו"ז תיקון י (כה, ב). ובכ"מ. תניא פל"ט (נג, ב).

(23) ראה תניא פט"ז (כב, סע"א), "הלב הוא ג"כ חומרי כשאר אברים שהם כלי המעשה" ולכן דוקא האהוי"ר שבהתגלות הלב מתלבשים במעשה המצוות להחיותם לפרחא לעילא. וראה סה"מ תש"י שם ס"ע 23.

(24) שם קלט, א.

(25) ראה זח"ב פג, סע"ב (הובא בפרדס שער יג (שער השערים) פ"ב): "ואי תימא דיובלא ממש אלא מסטרא דיובלא".

(26) פרדס שם ספ"ג ואילך — הובא באוה"ת שם.

(27) ראה פרדס שם פ"ד בפירוש הכתוב (בהר כה, י) וקדשתם את שנת החמישים שנה, דזה שאומר "שנת החמישים שנה" (ולא שנת החמישים), הוא, לרמוז ששנת היובל היא שנה שיש בה חמישים שנה, היינו חמישים שערים דיובל.

(28) המשך תער"ב ח"א פקל"ו (ע' רסג). ח"ב ע' אל"ב. סה"מ תרע"ח ס"ע פו ואילך.

השייכים למדות, אלא שבמוחין אלו עצמם שתי דרגות. השערים שמסטרא דיובלא שהם מקור ממש למדות [וכמו הטיית השכל, שכל המטה כלפי חסד ושכל המטה כלפי גבורה]²⁸, והשערים דיובל עצמו שהם בהשכל עצמו שלמעלה מהטי' למדות, וענין השערים שמורה על יציאה לחוץ הוא כי כללות שכל זה (גם לפני הטייתו למדות) הוא שכל ששייך למדות²⁹.

ה) **וממשיך** בהמאמר¹¹ עוד ביאור בחמישים שערי בינה שתי פעמים, שהם בשני האופנים דמלמטה למעלה ומלמעלה למטה. וכמ"ש³⁰ לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ, "לך" בגימטריא נוי"ן ו"כל" בגימטריא נוי"ן³¹, וקאי על ה' המדות [גדולה גבורה תפארת נצח והוד שהם עיקרי המדות] שכל אחת מהם כלולה מיו"ד, אלא שלך הוא מלמטה למעלה וכל מלמעלה למטה. דבעליית המדות לשרשם, הם בביטול, שאינם תופסים מקום, לך. וכשהם נמשכים מלמעלה למטה [ועד שנמשכים במדת היסוד, כי כל בשמים ובארץ]³², שעי"ז הם נמשכים אח"כ במלכות, לך ה' הממלכה גו' הם בבחינת מציאות, ויתירה מזו, שהם נרגשים למציאות בשלימות, ע"ד יש לי כל³³.

ויש לומר, דכמו שבמוחין (בינה), ענין שתי פעמים חמישים הוא שתי מדריגות, המוחין כמו ששייכים למדות (מסטרא דיובלא) ומוחין מצד עצמם, עד"ז הוא גם בנוגע לשתי פעמים חמישים דמדות, דנוסף להביאור שהם שני אופנים מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, יש לומר, שהם גם ב' מדריגות. המדות כמו שהם מצד עצמם, וכמו שהם נמשכים ע"י השכל. ובשתי הלשונויות דלך וכל מרומזים שני האופנים שבמדות, העלאה מלמטה למעלה והמשכה מלמעלה למטה (כנ"ל), וגם ב' המדריגות שבמדות.

והענין הוא, דשרש המדות הוא בעצם הנפש למעלה משרש השכל, אלא שהמשתכן הוא ע"י השכל. ושני ענינים אלה — ששרש המדות הוא למעלה משרש השכל, ושהמשתכן המדות הוא ע"י השכל — הם בכל המדות. והיינו, שגם מדות השכליות, שרשן הוא בעצם הנפש. שלכן, גם המדות הנולדים מהשכל, אפשר שיהיו בתוקף גדול הרבה יותר מהשכל המולידם³⁴. ועד"ז לאידך³⁵, שגם מדות הטבעיות שבאדם, הן מתעוררות ע"י השכל. וכידוע הראי' על זה³⁶ ממ"ש³⁷ אל ירך לבככם אל

29 וראה המשך תרס"ו ע' רצ, דכללות השכל השייך למדות (גם כמו שהוא למעלה מהטי' למדות), המשכתו מעצם השכל היא ע"י "צמצום עצום".

30 דברי הימים-א כט, יא. וראה סה"מ תר"ל ע' רלג. תרל"ד ע' רפא ואילך. עטר"ת ע' תקסא. ועוד.

31 פרדס שם ספ"ו. שער כג (שער ערכי הכינויים) מערכת כל כלה ומערכת לך.

32 ראה זח"ג רנז, סע"א (ברע"מ). פרדס שם.

33 לשון הכתוב — וישלח לג, יא.

34 המשך תער"ב ח"א פרנ"ג (ע' תקיב).

35 בהבא להלן ראה סה"מ תרס"ה ע' כא ואילך. סה"מ ה'תש"ג ע' 77 ואילך. וראה גם המשך תער"ב

שם פרנ"ב.

36 לקו"ת ואתחנן ו, ד. סה"מ תרס"ה שם ע' כג. ה'תש"ג שם ע' 78.

37 שופטים כ, ג.

תיראו גו', דלכאורה, הרי היראה במלחמה היא דבר טבעי ואיך שייך ציווי על זה אל תיראו, והביאור בזה, דכיון שהתעוררות מדות הטבעיות הוא ע"י השכל, לכן, כשישים דעתו ומחשבתו בזה, לא ירך לבבו ולא יראה ויפחד כלל. וכמ"ש הרמב"ם³⁸ וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו גו', דגם יראה טבעית מתעוררת ופועלת כשמחשב ומרהר בה.

והטעם לזה (שגם התעוררות מדות הטבעיות הוא דוקא ע"י השכל) הוא, כי שרש האדם הוא בתיקון [דשרש הבע"ח הוא בתוהו ושרש האדם הוא בתיקון], ובעולם התיקון העיקר הוא המוחין, וגם המדות דתיקון הם ע"פ המוחין. דהגם שגם בתיקון שרש המדות הוא למעלה משרש המוחין, דאו"א במזלא אתכלילו וז"א בעתיקא אחיד ותליא³⁹, מ"מ, המשכתן הוא ע"י המוחין. דמהחילוקים בין מדות דתהו למדות דתיקון הוא, שבתוהו נתגלו המדות כמו שהן מצד שרשן בכתר [דזהו אחד הביאורים בזה שהספירות דתוהו היו בכחינת כתר⁴⁰], ומדות דתיקון הם ע"פ המוחין⁴¹. ומזה נשתלשל גם באדם ששרשו הוא בתיקון, שהמדות שלו (גם מדות הטבעיות) הם ע"פ השכל. והחילוק בין מדות טבעיות למדות שכליות הוא, שבמדות שכליות (הגם ששרשן הוא בעצם הנפש למעלה מהשכל) נרגש בעיקר שהם מדות של אדם (מדות דתיקון) שעיקרו הוא מוחין, ובמדות טבעיות (הגם שהתעוררותן הוא ע"י השכל) נרגש בעיקר השרש שלהם בעצם הנפש שלמעלה משכל.

ויש לומר, שבב' הלשונות לך וכל מרומזים גם שני הסוגים שבמדות (מדות טבעיות ומדות שכליות). והענין הוא, דזה שנתבאר לעיל שהמדות כמו שהן בשרשן הן בביטול, לך, הכוונה היא (בעיקר) לזה ששרש המדות הוא בכתר (ועד"ז באדם, זה ששרש המדות הוא בעצם הנפש), דכיון שהכתר הוא מובדל מכל הספירות, לכן, כשהספירות (המדות והמוחין) כלולות בכתר, הן בהעדר המציאות. משא"כ בנוגע לזה שהמדות נמשכות מהשכל, כיון שהשכל הוא עילה למדות, לכן גם כשהמדות כלולות בשכל, הן בבחינת מציאות. ועפ"ז יש לומר, שמדות הטבעיות, שנרגש בהם ששרשן הוא בעצם הנפש, שייכים ללך, ומדות השכליות שייכים לכלל⁴².

וזהו הקשר והשייכות דוימצא מאה שערים לויזרע יצחק, זריעת הכחות דנפש האלקית בנה"ב (ועד"ז בעשיית המצוות), כי המדות דנפש האלקית ששרשה

(38) הלי' מלכים ספ"ז.

(39) זח"ג רצב, א.

(40) ראה ע"ח שער ז (שער מטי ולא מטי) פ"א.

(41) המשך תער"ב שם פרנ"ז (ע' תקכ).

(42) בסה"מ תרס"ה ע' רמט, דבשכל ומדות לאחרי שנולדה המדה היא נשארית בקיומה גם כשהשכל מסתלק ממנה נכי שכל ומדות הם עילה ועלול, ולאחרי שכבר נמצא העלול יכול להיות גם בלא העילה, משא"כ בענינים שנמשכים מהרצון*, כשמסתלק הרצון מתבטלים הדברים שנמשכים ממנו. ועפ"ז, השייכות

(* בתרס"ה שם מדבר בענין רצון ושכל. אבל לכאורה כן הוא בכל הענינים הנמשכים מרצון — ראה המשך תער"ב זח"א פמ"ט (ע' 19) דכשמסתלק הרצון מתבטלת הפעולה (איזו פעולה שתהי').

בתיקון הם במדידה והגבלה לפי השכל, והמדות דנפש הבהמית ששרשה בתוהו הם בתוקף בלתי מוגבל, וע"י זריעת המדות דנה"א במדות דנה"ב נמשכים מאה שערים, שתי פעמים חמישים, מדות דתיקון ומדות דתוהו. ויש לומר, דמ"ש וימצא מאה שערים, דמציאה היא שלא לפי ערך העבודה, הוא, כי המדות דהנשמה הם באין ערוך לגבי שרשם⁴³, המדות דתיקון, ומכ"ש המדות דנה"ב (שהמדות שלהם הם בתאוות עוה"ז) שהם באין ערוך לגבי שרשם במדות דתוהו. ולכן, המשכת המאה שערים, מדות דתיקון ומדות דתוהו, ע"י שהמדות דנפש האלקית מבררים המדות דנפש הבהמית, הוא מציאה שלא לפי ערך העבודה⁴⁴.

ז) וממשיך הכתוב ויברכהו ה', שהוא למעלה יותר גם מוימצא מאה שערים. ויובן זה בהקדים דאיתא במדרש⁴⁵ אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבודק ובוחר אותו וכו', וכן אתה מוצא באבינו אברהם נסהו הקב"ה עשר נסיונות ועמד בהן ואח"כ ברכו שנאמר⁴⁶ וה' ברך את אברהם בכל, וכן יצחק נסהו בימי אבימלך ועמד בנסיונו ואח"כ ברכו שנאמר ויזרע יצחק בארץ ההיא ויברכהו ה'. ומבאר הצ"צ⁴⁷ בענין וה' ברך את אברהם בכל, דכל הוא פנימיות הכתר, שבבחינה זו, אין אתערותא דלתתא מגעת לשם, ולאחרי שעמד אברהם בעשר נסיונות כנגד ע"ס שבהן שייך אתעדל"ת, אזי ברכו בכל, פנימיות הכתר. ועפ"ז יש לומר גם בנוגע לויברכהו ה' שנאמר ביצחק לאחרי שעמד בנסיונו, שויברכהו ה' היא ברכה והמשכה ממקום שאין אתעדל"ת מגעת לשם. וזוהי ההוספה דויברכהו ה' על וימצא מאה שערים, דוימצא מאה שערים הוא המשכה שע"י אתעדל"ת⁴⁸, אלא שהמשכה היא שלא לפי ערך האתעדל"ת. ולכן נאמר וימצא מאה שערים, שיצחק מצא אותם ע"י האתעדל"ת שלו. ולאחרי זה אומר ויברכהו ה' — ברכה והמשכה מלמעלה מצד עצמה, ויברכהו ה'⁴⁹.

דשתי ההמשכות דמדות (המשכתן ממוחין והמשכתן מכתר) ל"לך" ו"כל" היא גם לאחרי שנמשכו ממקורם. דבהמשכת המדות משכל — לאחרי שנמשכו הם מציאות, "כל", ובהמשכתן מכתר (רצון), גם לאחרי שנמשכו אינם מציאות, "לך".

43) ראה בארוכה אגה"ק סט"ו בפירושו הכתוב ואנכי עפר ואפר, שמדת החסד דאצילות שהאירה בנשמתו של אברהם אבינו כמו שהיתה מלוכשת בגופו היא באין ערוך לגבי החסד דאצילות, כמו שהאפר אין לו דמיון וערך אל מהות העץ.

44) וע"ד וימצא מאה שערים בפשטות, מאה פעמים מכפי ששעירו.

45) במדב"ר פט"ו, יב.

46) חיי שרה כד, א.

47) אוה"ת חיי שרה (כרך ד) תשעט, סע"א. וראה בארוכה ד"ה ואברהם זקן ה'תשל"ז (לעיל ע' ש ואילך).

48) ועפ"ז מובן מה שבמדרש שבערה 45 מעתיק "ויזרע יצחק בארץ ההיא ויברכהו ה'", ומשמית "וימצא גוי מאה שערים" — כי רק ל"ויברכהו ה'" הוצרך להיות קדימת "עמד בנסיונו" (שלימות העבודה, שרק אז נמשכת האתעדל"ע מלמעלה), משא"כ "וימצא מאה שערים".

49) וע"ד החילוק בין "וימצא מאה שערים" ל"ויברכהו ה'" בפשטות, דזה שהשדה עשתה מאה פעמים מכפי ששעירו הוא צמיחת התבואה הבאה מהזריעה, אלא שהצמיחה היא מאה פעמים ככה (אתעדל"ע הבאה ע"י אתעדל"ת, אלא שהמשכה היא שלא לפי ערך האתעדל"ת), משא"כ זה שהתבואה נתיקרה ומכרה בדמים יקרים — הו"ע בפ"ע (אתעדל"ע שמצד עצמה).

וממשיך הכתוב ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, שאומר כאן הלשון גדל ג' פעמים. ויש לומר, שג' הגדולות הם כנגד ג' הענינים דויזרע וימצא ויברכהו. ויגדל האיש היא ההמשכה שלפי ערך האתערותא דלתתא (ויזרע), שבכללות היא המשכת אור הממלא. וילך הלוך וגדל היא ההמשכה שלא לפי ערך האתעדל"ת (וימצא), שבכללות הוא המשכת אור הסובב. ולכן נאמר הלוך וגדל, דענין ההליכה היא באור הסובב שלמעלה מהשתלשלות⁵⁰. גדל מאד היא ההמשכה ממקום שאין אתעדל"ת מגעת לשם (ויברכהו ה'), דבכללות הוא המשכת העצמות. ולכן נאמר גדל מאד, דאמיתית ענין הבל"ג (מאד) הוא בהעצמות.

